

Štefan Buday – Tatiana Čičová

Zmeny v podnikateľskej štruktúre vo vybraných okresoch Slovenska v rokoch 2007 až 2013

Changes in business structure in selected districts of Slovakia in 2007-2013

Abstract According to different legal forms of business of agricultural entities farming on agricultural land are mainly changed the size structure and the area of cultivated land. In Slovakia, the most of agricultural land is in private ownership. The paper is aimed at evaluating of changes in business structure and assessment of user rights to land. For solution was used data from the central database of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic (MARD SR) and the information sheets of MARD SR. After processing the data it can be concluded that the development of agricultural holdings had relatively stable nature in the period 2007-2013. It can be seen stable development of cultivated area for the years 2007-2013, where the commercial companies have the largest area.

Key words: business structure - legal form of business - self-employed farmers - cooperative

Abstrakt V zastúpení poľnohospodárskych subjektov hospodáriacich na poľnohospodárskom pôdnom fonde podľa jednotlivých právnych foriem hospodárenia sa mení najmä ich veľkostná štruktúra a výmera obhospodarovanej pôdy. Príspevok je zameraný na hodnotenie zmien v podnikateľskej štruktúre a zhodnotenie užívateľských vzťahov k pôde. K riešeniu boli využité údaje z centrálnej databázy Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (MPRV SR) a z informačných listov MPRV SR. Po spracovaní údajov možno konštatovať, že vývoj počtu poľnohospodárskych podnikov v rokoch 2007 až 2013 mal pomerne stabilný charakter. Pri obhospodarovanej výmere za roky 2007 až 2013 je možné vidieť stabilný vývoj, kde najväčšie výmery obhospodarujú obchodné spoločnosti.

Kľúčové slová: podnikateľská štruktúra, právna forma podnikania, samostatne hospodáriaci roľník, družstvo

Napriek tomu, že počet poľnohospodárskych družstiev, aj nimi obhospodarovanej pôdy na Slovensku klesá, predstavujú u nás na rozdiel od Českej republiky a Maďarska najvýznamnejšiu právnu formu podnikania. Novovznikajúce poľnohospodárske subjekty si volia inú formu podnikania, a to najmä formu obchodných spoločností, alebo samostatne hospodáriacich roľníkov (Lazíková J., Bandlerová A., 2007).

V roku 2010 existovalo na Slovensku 24 463 fariem právnických a fyzických osôb, ktoré obhospodarovali 1 895 500 ha poľnohospodárskej pôdy. Početne väčšinovú skupinu s podielom 90,7% tvorili podniky fyzických osôb a to registrovaných a neregistrovaných. Z hľadiska veľkosti obhospodarovanej pôdy bola situácia opačná, kde podniky právnických

osôb obhospodarovali 80,7% poľnohospodárskej pôdy, aj keď na celkovom počte podnikov sa podieľali len 9,3% (Chrastinová Z., Stanková M., Belešová S., 2013).

Podľa Buchtu S., 2012 farmy registrovaných fyzických osôb hospodárili v roku 2001 na 214 600 ha poľnohospodárskej pôdy, v roku 2010 to bolo už 316 400 ha. Nimi obhospodarovaná výmera sa zvýšila o 101 800 ha. K najväčšiemu nárastu obhospodarovanej pôdy a počtu týchto fariem došlo v menej produkčných krajoch Slovenska. Oproti cenzu z roku 2001 sa zvýšil nielen počet fariem, ale aj ich priemerná veľkosť.

V roku 2012 najviac SHR (41 %) hospodáril na výmere od 100 do 500 ha poľnohospodárskej pôdy (Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2012).

Nezanedbateľnou skutočnosťou pri zmene formy podnikania je aj fakt, že Slovensko trpí enormnou rozdrobenosťou poľnohospodárskej pôdy. Pokiaľ má vzniknúť nový podnikateľský subjekt, ktorý má záujem hospodáriť na poľnohospodárskej pôde, musí uzatvoriť (pokiaľ sám nie je vlastníkom väčšej výmery pôdy) nájomnú zmluvu s viacerými vlastníkmi, čo je náročný proces (Lazíková J., Bandlerová A., 2007).

Metodický postup

K hodnoteniu úrovne užívateľských vzťahov k pôde boli využité údaje z centrálnej databázy MPRV SR a z informačných listov MPRV SR.

Riešenie bolo zamerané na hodnotenie podnikateľskej štruktúry v poľnohospodárstve, porovnanie jej vývojových zmien za posledné roky a porovnanie rozsahu transakcií s poľnohospodárskou pôdou medzi podnikateľmi v poľnohospodárstve podľa právnej formy.

Hodnotenú boli dáta z kúpno-predajných zmlúv, týkajúcich sa prevodov poľnohospodárskej pôdy, ohlásených na vklad do katastra nehnuteľností v súbore dvanástich okresov (Dunajská Streda, Trnava, Nitra, Topoľčany, Liptovský Mikuláš, Žilina, Banská Bystrica, Rimavská Sobota, Prešov, Svidník, Košice-okolie a Michalovce) za obdobie rokov 2007-2013.

Transformácia dát a ich spracovanie bolo vykonané s použitím operačného systému UNIX, databázového systému INFORMIX a štruktúrovaného dotazovacieho jazyka SQL. Pre štatistické vyhodnotenie bol okrem analytických nástrojov programu Excel využitý aj štatistický softvér SPSS (StatisticalPackagefortheSocialSciences) a software NCSS (NumberCruncherStatistical Software) (Buday, Grausová, Rybár, Buday, 2014).

V práci boli použité nasledujúce metódy a techniky:

- analýza a modelové vyhodnotenie štatistických údajov,
- sekundárna analýza výskumných materiálov, odbornej literatúry, štatistických údajov,
- syntéza získaných poznatkov.

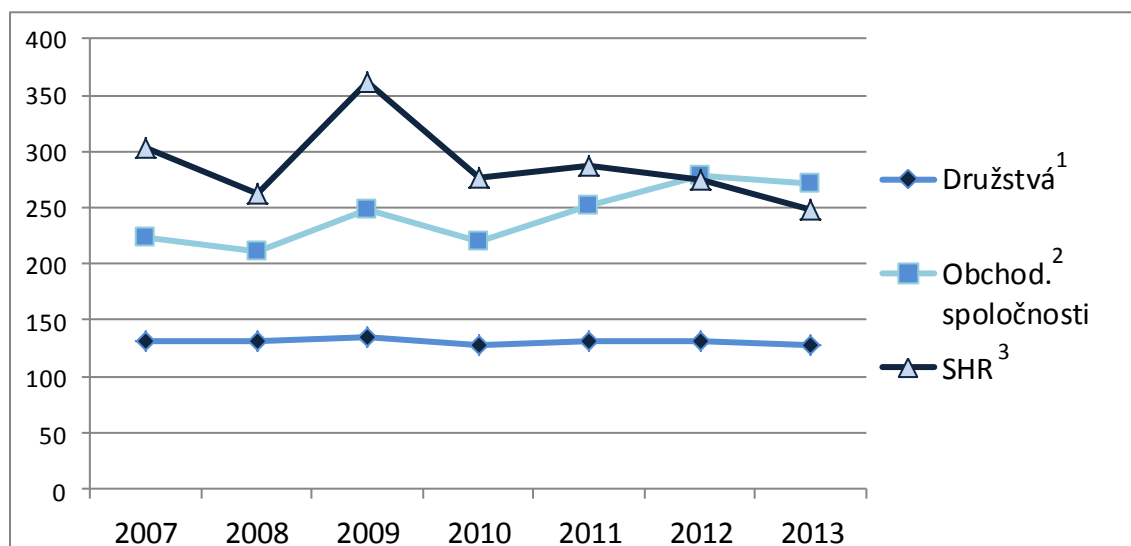
Vlastná práca

Vývoj počtu poľnohospodárskych podnikov a obhospodarovanej výmery v 12 okresoch Slovenska v rokoch 2007-2013

Vývoj počtu poľnohospodárskych podnikov v rokoch 2007 až 2013 mal pomerne stabilný charakter. Výnimkou bol rok 2009, kedy došlo k nárastu počtu obchodných spoločností a samostatne hospodáriacich roľníkov, ale následne sa v roku 2010 vrátili do pôvodných hodnôt. Celkový trend u samostatne hospodáriacich roľníkov je mierne klesajúci, zatiaľ čo pri obchodných spoločnostiach sme zaznamenali mierne rastúci trend. Počty družstiev až na malé odchýlky v jednotlivých rokoch boli ustálené. Podiel počtu právnických osôb za obdobie rokov 2007 až 2013 sa pohybuje na úrovni 57 %, zvyšok pripadá na fyzické osoby.

Vývoj počtu jednotlivých právnych foriem podnikania v rokoch 2007 až 2013

The development of particular legal forms of business in the years 2007-2013 **Graf 1**

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

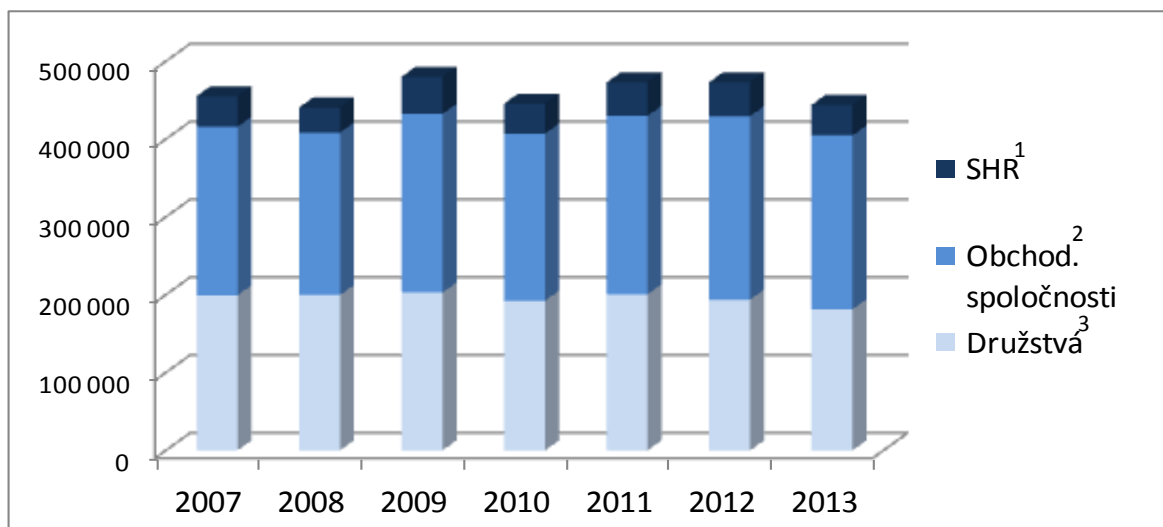
1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic, National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics

Taktiež pri obhospodarovanej výmere za roky 2007 až 2013 je možné vidieť stabilný vývoj, kde najväčšie výmery obhospodarujú obchodné spoločnosti, s miernym odstupom nasledované družstvami a najmenšiu výmeru obhospodarovali samostatne hospodáriaci roľníci. Z celkovej priemernej obhospodarovanej výmery 458 798 ha pripadalo len necelých 9 % na samostatne hospodáriacich roľníkov.

Vývoj obhospodarovanej výmery jednotlivými právnymi formami podnikania v rokoch 2007 až 2013

The development of cultivated area by different legal forms of business in the years 2007-2013

Graf 2

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

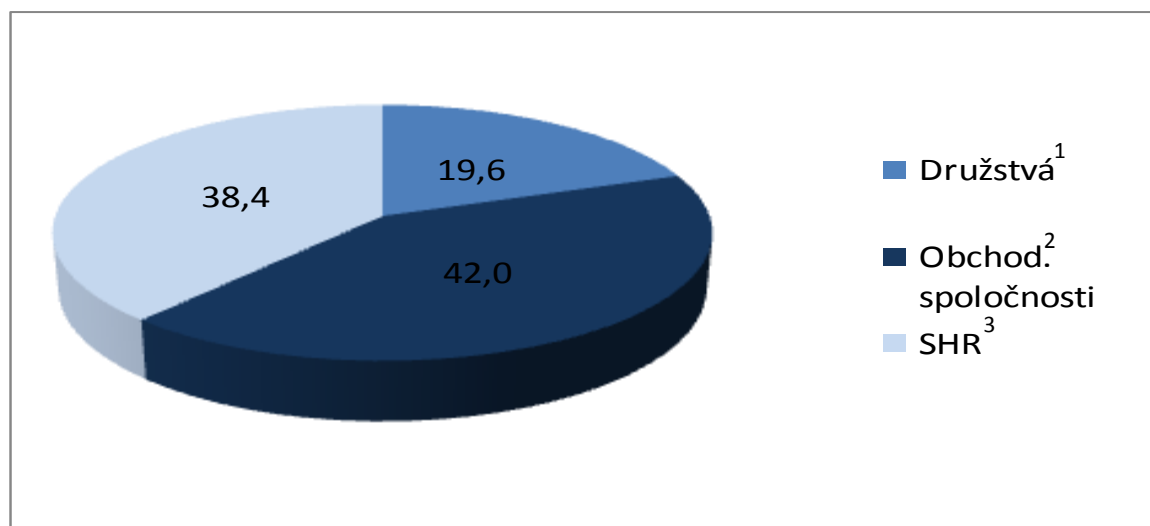
1/ Self-employed farmers, 2/ Commercial companies, 3/ Cooperatives, 4/) Source: Information database of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic, National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics

V nasledujúcich v dvoch grafoch je možné vidieť zaujímavú skutočnosť, že aj keď je počet fyzických osôb na celkovom počte podnikov viac ako 38 %, výmera ktorú fyzické osoby obhospodarujú je len necelých 9 %, čo v absolútnych hodnotách znamená, že priemerná veľkosť farmy fyzickej osoby je 158,2 ha.

Podiel počtu jednotlivých právnych foriem podnikania v roku 2013

The share of the number of different legal forms of business in 2013

Graf 3

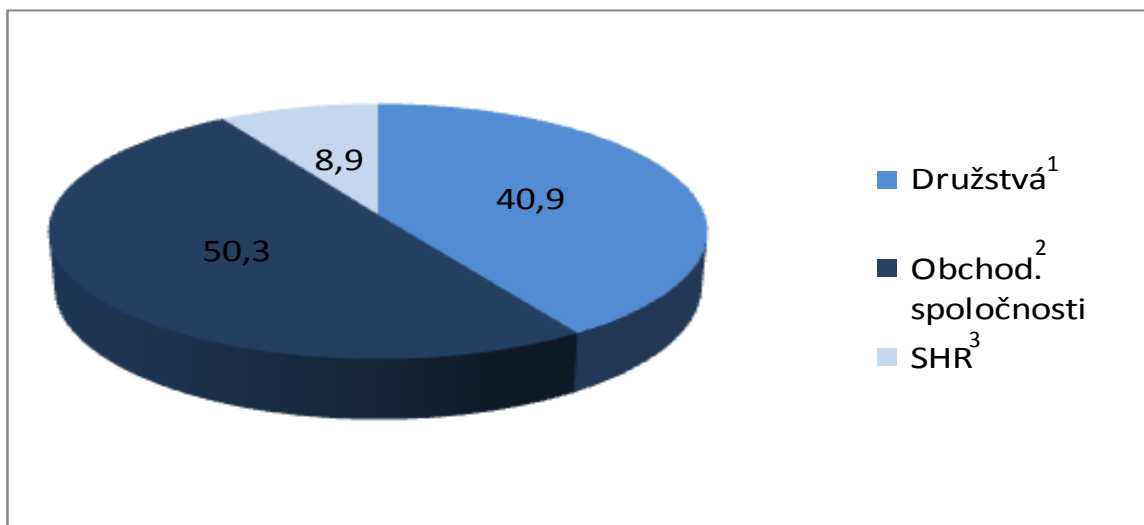
Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP

1) Cooperatives, 2) Commercial companies, 3) Self-employed farmers, 4)) Source: Information database of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic, National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics

Podiel obhospodarovanej výmery jednotlivými právnymi formami podnikania v roku 2013

The share of the cultivated area by different legal forms of business in 2013

Graf 4

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

1) Cooperatives, 2) Commercial companies, 3) Self-employed farmers, 4) Source: Information database of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic, National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics

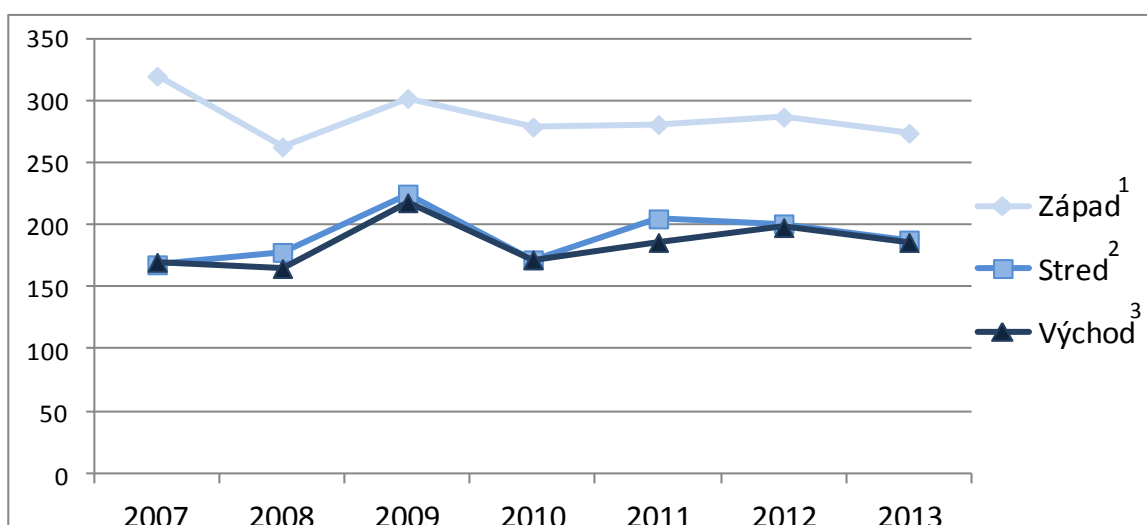
Vývoj počtu podnikov a obhospodarovanej výmery poľnohospodárskej pôdy v rokoch 2007 až 2013 podľa regiónov Slovenska

Najväčší počet poľnohospodárskych podnikov pripadal na západné Slovensko, približne rovnaký počet podnikov pripadal na stredné a východné Slovensko. Vývoj počtu podnikov

Vývoj počtu poľnohospodárskych podnikov v rokoch 2007 až 2013 v jednotlivých regiónoch Slovenska

The evolution of the number of farms in various regions of Slovakia in the years 2007-2013

Graf 5

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP

1) West, 2) Middle, 3) East, 4) Source: Information database of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic, National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics

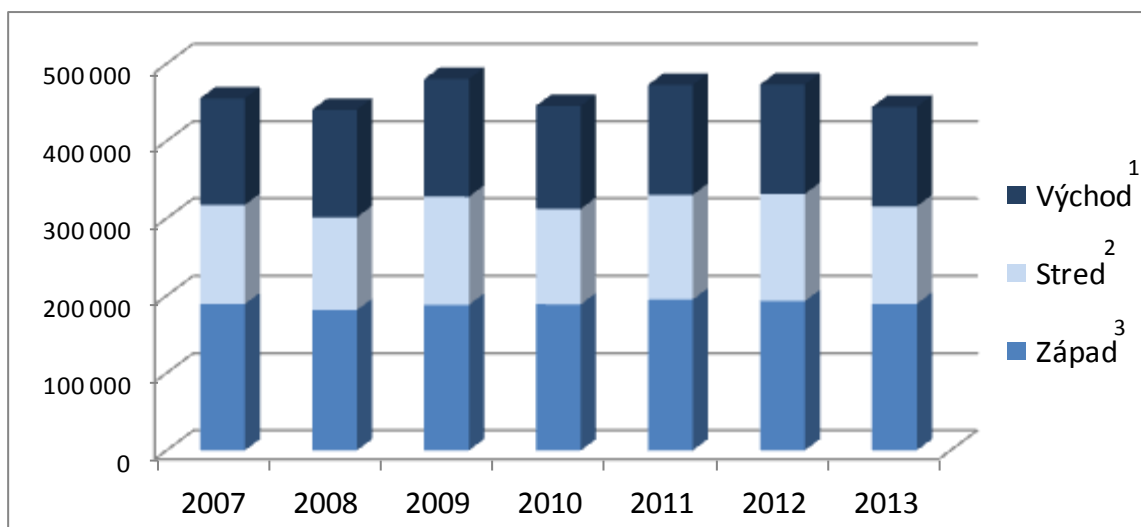
v jednotlivých rokoch mal premenlivý charakter, ale z celkového hľadiska môžeme konštatovať mierny pokles počtu podnikov vo všetkých regiónoch Slovenska.

Najväčšia obhospodarovaná výmera pripadá na západné Slovensko, čo úzko súvisí s tým, že v tomto regióne sa nachádzajú najproduktívnejšie poľnohospodárske oblasti. Približne rovnaká obhospodarovaná výmera pripadala na stredné a východné Slovensko.

Vývoj obhospodarovanej výmery v rokoch 2007 až 2013 v jednotlivých regiónoch Slovenska

The development of the cultivated area in various regions in Slovakia in the years 2007-2013

Graf 6

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

1/ East, 2/ Middle, 3/ West, 4/ Source: Information database of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic, National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics

Zmeny v podnikateľskej štruktúre vo vybraných okresoch Slovenska v rokoch 2007 až 2013

Okres Dunajská streda

Podnikateľskú štruktúru poľnohospodárstva v okrese Dunajská Streda tvoria podniky právnických a fyzických osôb. Dominantné postavenie v početnosti podnikov mali v roku 2007 fyzické osoby, ktoré tvorili väčšinový podiel (56 %). V priebehu siedmich rokov klesol počet fyzických osôb a v roku 2013 prevládalo zastúpenie právnických osôb (55,8 %). Z právnických osôb rozhodujúci podiel v ich početnosti majú obchodné spoločnosti s narastajúcim trendom. Poľnohospodárske družstvá si zachovali za posledné štyri roky stabilnú početnosť aj keď sa ich počet od roku 2007 mierne znížil.

Poľnohospodárske podniky v okrese Dunajská Streda hospodárili v roku 2013 na výmere 66 499 ha (kataster nehnuteľností). Zaujímavosťou je fakt, že v porovnaní s rokom 2007 je v okrese počet podnikov nižší o 32, čiže 138, ale obhospodarujú o 533 ha viac poľnohospodárskej pôdy ako v roku 2007. Priemerná veľkosť podniku dosahovala v roku 2013 482 ha s výraznou veľkostnou diferenciou podľa jednotlivých právnych foriem podnikania. Najväčšiu priemernú veľkosť podnikov, aj keď s miernym poklesom, v rokoch

2007 - 2013 si zachovali poľnohospodárske družstvá. Stredne veľkú výmeru podnikov, v priemere cca 600 ha, dosahujú obchodné spoločnosti. Najmenšiu výmeru majú fyzické osoby a to cca 121 ha s tendenciou ich mierneho nárastu.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Dunajská Streda

The development of the organizational structures in the district Dunajská Streda

Tab. 1

Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	17	58	95	170	1 462	558	92	388
2008	17	46	63	126	1 440	670	120	499
2009	17	54	84	155	1 415	589	111	421
2010	15	47	72	134	1 388	650	121	449
2011	15	53	69	137	1 394	620	127	456
2012	15	59	68	142	1 389	584	138	455
2013	15	62	61	138	1 367	604	140	482

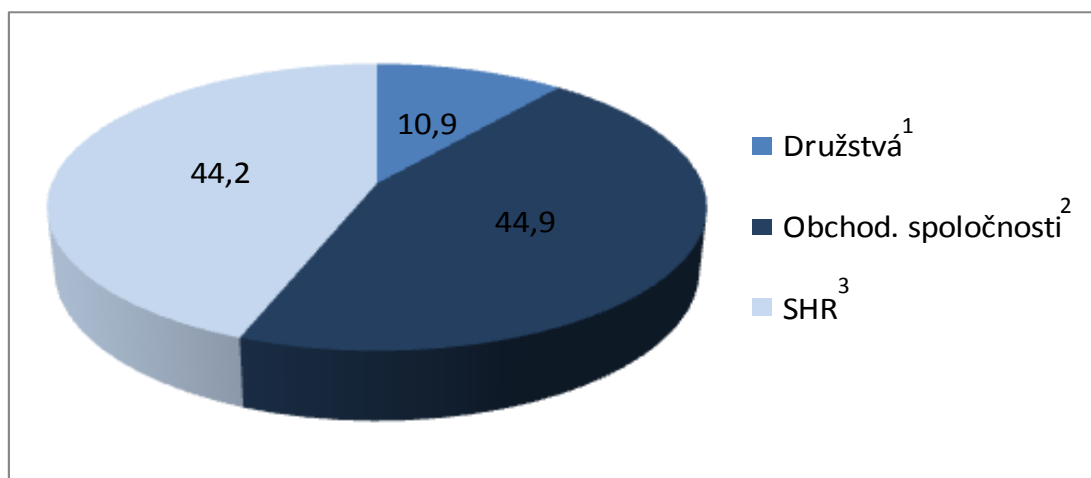
Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁸

1) Year, 2) Number of holdings, 3) Average size of holding in hectares, 4) Cooperatives, 5) Commercial companies, 6) Self-employed farmers, 7) Total, 8/ Source: Information database of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic, National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Dunajská Streda v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Dunajská Streda in 2013

Graf 7

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic, National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics

Okres Trnava

V roku 2007 v okrese Trnava prevažovali podniky právnických osôb s 55,1 % podielom. V priebehu rokov 2007 až 2013 sa počet družstiev výrazne nemenil až na obchodné spoločnosti kde bol trend kolísavý. Do roku 2011 počet obchodných spoločností rástol a následne klesal až sa ustálil na počte 15, čo je oproti roku 2007 pokles o 1 obchodnú spoločnosť. Počet SHR neustále od roku 2008 klesal až na počet 14 v roku 2013. Aj v roku 2013 prevažujú podniky právnických osôb so 72 % podielom.

Poľnohospodárske podniky v okrese Trnava v roku 2013 hospodárili na výmere 44 033 ha poľnohospodárskej pôdy, pričom až 50 % z uvedenej výmery obhospodarovali družstvá. Priemerná veľkosť podniku v roku 2013 bola 881 ha čo je v porovnaní s rokom 2007 nárast o 31 %, ale počet podnikov klesol o 28 %. Najväčšiu priemernú výmeru podľa právnych foriem podnikania v roku 2013 mali obchodné spoločnosti 1 294 ha, ďalej nasledovali družstvá s priemernou výmerou 1074 ha a najmenšiu priemernú výmeru obhospodarovali fyzické osoby 147 ha.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Trnava

The development of the organizational structures in the district Trnava **Tab. 2**

Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	22	16	31	69	1 092	1 182	109	672
2008	22	15	24	61	1 080	1 228	103	732
2009	22	18	25	65	1 099	1 124	103	723
2010	22	19	25	66	1 199	1 081	115	755
2011	22	22	23	67	1 189	1 085	122	788
2012	20	21	17	58	1 108	1 132	140	833
2013	21	15	14	50	1 074	1 294	147	881

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁸

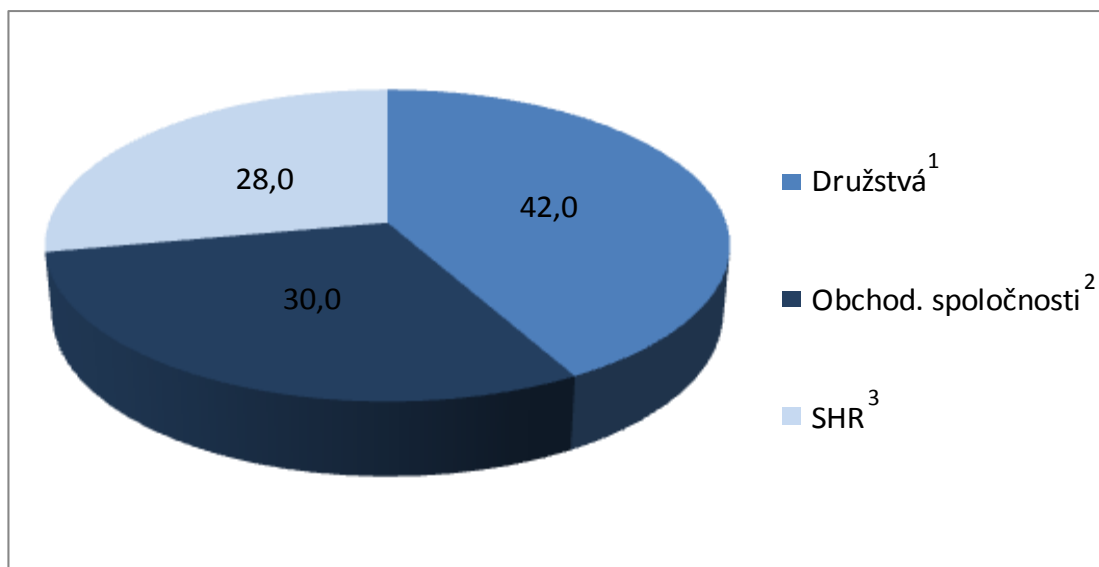
1/ Year, 2/ Number of holdings, 3/ Average size of holding in hectares, 4/ Cooperatives,

5/ Commercial companies, 6/ Self-employed farmers, 7/ Total, 8/ Source: Information database of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic, National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Trnava v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Trnava in 2013

Graf 8

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

1/ Cooperatives, 2) Commercial companies, 3) Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic (MARD SR), National Agricultural and Food Centre (NAFC) – Research Institute of Agricultural and Food Economics (RIAFE)

Okres Nitra

V roku 2013 v okrese Nitra hospodáril celkovo 65 poľnohospodárskych subjektov, pričom právnické osoby mali väčšinový 70 % podiel na celkovom počte subjektov. V porovnaní s rokom 2007 sme zaznamenali nárast o 4 podniky právnických osôb. Počet fyzických osôb podnikajúcich v poľnohospodárstve sa v priebehu siedmich rokov výraznejšie nemenil a naďalej si zachováva menšinový podiel na celkovom počte podnikov.

Poľnohospodárske podniky v okrese Nitra v roku 2013 obhospodarovali spolu 51 273 ha, pričom až 92 % z uvedenej výmery obhospodarovali právnické osoby. V porovnaní s rokom 2007 došlo k nárastu celkovej obhospodarovanej výmery o 5 % poľnohospodárskej pôdy. Priemerná veľkosť podniku v roku 2013 bola 789 ha čo je pokles v porovnaní s rokom 2007 o 1,2 %. Najväčšiu priemernú výmeru podľa právnych foriem podnikania mali v roku 2013 družstvá s 1 643 ha, nasledované s výrazným rozdielom obchodné spoločnosti s 732 ha a SHR s 206 ha s tendenciou mierneho rastu výmery.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Nitra

The development of the organizational structures in the district Nitra **Tab. 3**

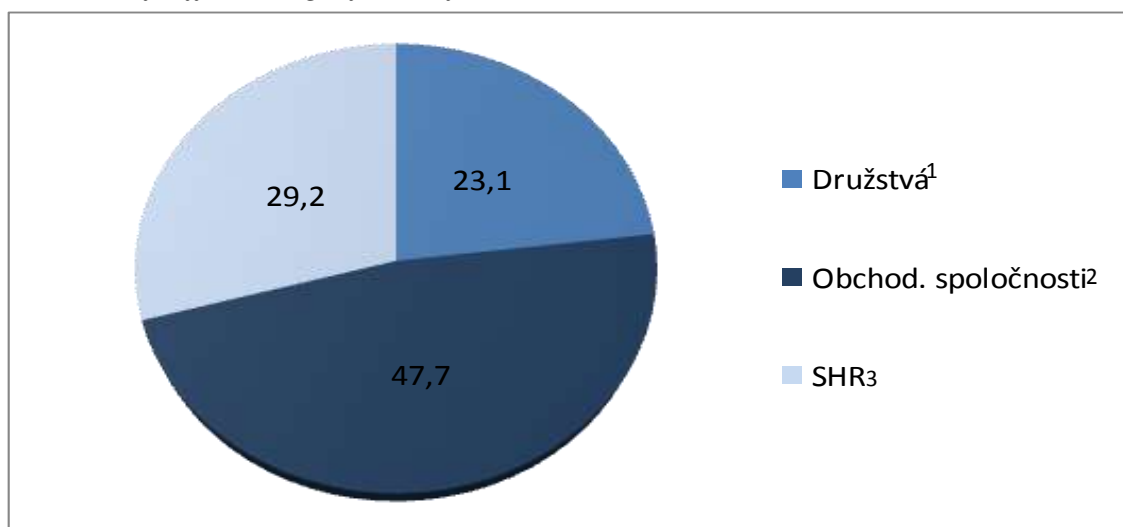
Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	14	28	19	61	1 633	807	170	798
2008	14	27	14	55	1 625	746	105	806
2009	15	26	21	62	1 488	806	165	754
2010	15	26	21	62	1 638	812	164	792
2011	14	27	18	59	1 691	914	186	876
2012	15	28	22	65	1 651	776	195	781
2013	15	31	19	65	1 643	732	206	789

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁸

1/ Year, 2/ Numberofholdings, 3/ Averagesizeof holding in hectares, 4/ Cooperatives, 5/ Commercial companies, 6/ Self-employed farmers, 7/ Total, 8/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Nitra v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Nitra in 2013 **Graf 9**

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Okres Topoľčany

V roku 2013 v okrese Topoľčany hospodáril na pôde celkovo 21 subjektov. Z uvedeného počtu mali právnické osoby väčšinový 71 % podiel a zvyšné percentá pripadali na fyzické osoby. V priebehu rokov 2007 až 2013 sa celkový počet poľnohospodárskych subjektov výrazne nemenil a zachováva si viac menej vyrovnaný počet s malými zmenami.

Poľnohospodárske subjekty v okrese Topoľčany v roku 2013 hospodáril na celkovej výmere 27 819 ha. V porovnaní s rokom 2007 došlo len k miernemu 1,7 % poklesu obhospodarovanej pôdy. Priemerná veľkosť farmy v roku 2013 bola 1 325 ha, čo je v porovnaní s rokom 2007 pokles o 6,4 %. Podľa právnych foriem podnikania najväčšiu priemernú výmeru mali družstvá s 2 492 ha, nasledované s veľkým odstupom obchodnými spoločnosťami s priemernou výmerou 417 ha a samostatne hospodáriacimi roľníkmi s 134 ha. Družstvá si zachovávali pomerne vyrovnanú priemernú výmeru obhospodarovanej pôdy, avšak u obchodných spoločností a SHR sa v priebehu 7 rokov značne menila.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Topoľčany

The development of the organizational structures in the district Topoľčany **Tab. 4**

Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	10	4	6	20	2 516	509	185	1 416
2008	10	4	7	21	2 519	540	321	1 409
2009	10	5	5	20	2 506	403	434	1 462
2010	9	3	5	17	2 699	1 626	165	1 764
2011	9	4	5	18	2 706	485	377	1 565
2012	10	7	5	22	2 499	343	392	1 334
2013	10	5	6	21	2 492	417	134	1 325

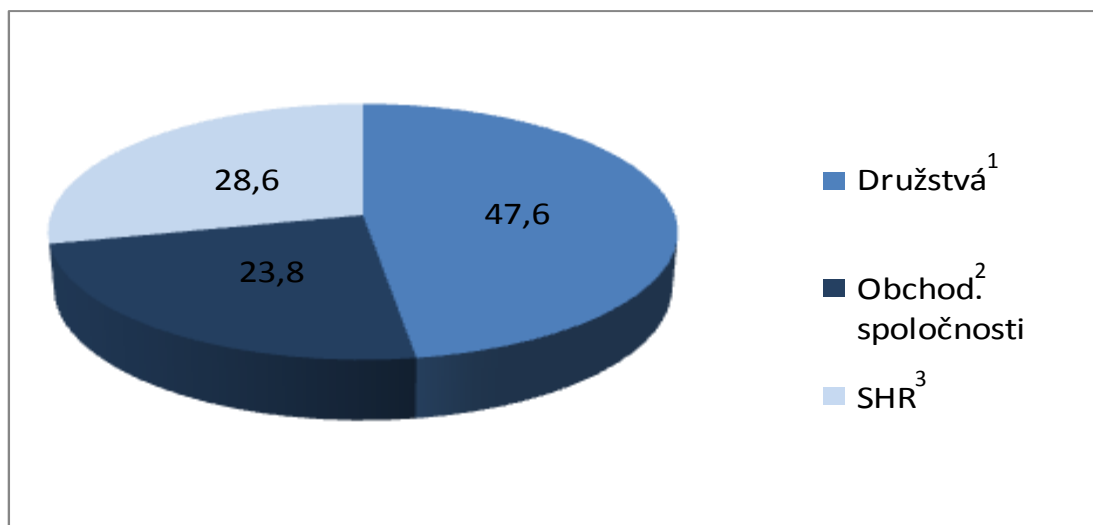
Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁸

1/ Year, 2/ Number of holdings, 3/ Average size of holding in hectares, 4/ Cooperatives, 5/ Commercial companies, 6/ Self-employed farmers, 7/ Total, 8/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Topoľčany v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Topoľčany in 2013

Graf 10

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP

1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Okres Liptovský Mikuláš

V roku 2013 v okrese Liptovský Mikuláš celkovo hospodáril 32 podnikateľských subjektov. Z tohto počtu mali právnické osoby 62,5 % zastúpenie. Počet fariem v priebehu 7 rokov sa menil najmä u obchodných spoločností a samostatne hospodáriacich roľníkov. Počet družstiev zostal v priebehu uvedeného obdobia nemenný. Celkovo tak môžeme konštatovať, že došlo k 23 % nárastu počtu podnikov v porovnaní s rokom 2007.

Poľnohospodárske subjekty v okrese Liptovský Mikuláš v roku 2013 hospodáril na celkovej výmere 38 701 ha. V porovnaní s rokom 2007 došlo k nárastu obhospodarovanej výmery o 14,7 %. Priemerná veľkosť farmy v roku 2013 bola 1 209 ha, pričom ak uvedenú výmeru porovnáme s rokom 2007, tak došlo k poklesu o 6,8 %.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Liptovský Mikuláš

The development of the organizational structures in the district Liptovský Mikuláš

Tab. 5

Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	9	10	7	26	1 940	1 573	79	1 298
2008	9	9	27	45	1 912	1 567	27	712
2009	9	10	13	32	1 899	2 048	53	1 195
2010	9	11	10	30	1 888	1 875	77	1 280
2011	9	13	10	32	1 983	1 735	65	1 283
2012	9	13	12	34	1 883	2 005	68	1 289
2013	9	11	12	32	1 876	1 891	84	1 209

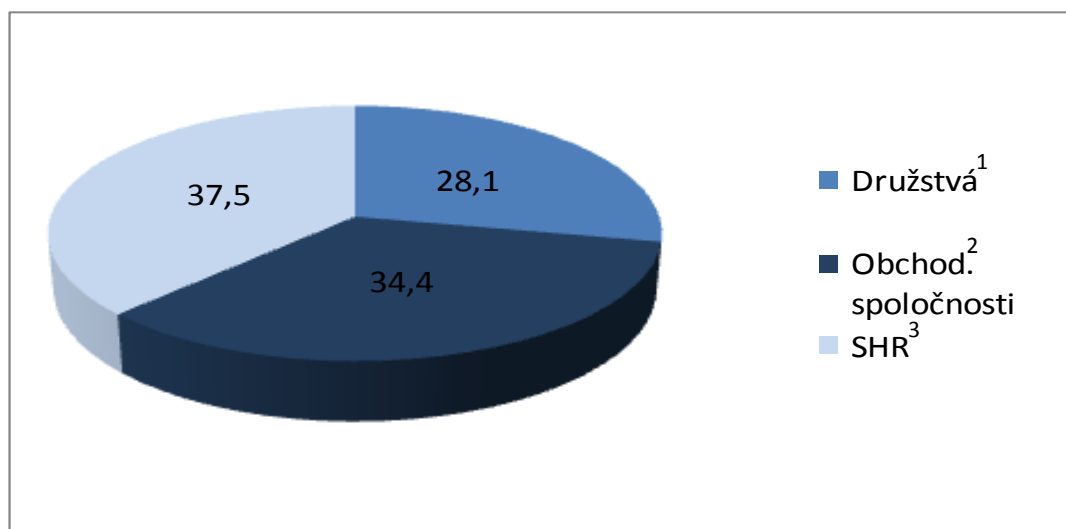
Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁸

1/ Year, 2/ Number of holdings, 3/ Average size of holding in hectares, 4/ Cooperatives, 5/ Commercial companies, 6/ Self-employed farmers, 7/ Total, 8/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Liptovský Mikuláš v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Liptovský Mikuláš in 2013

Graf 11

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Najväčšiu priemernú výmeru 1 891 ha mali obchodné spoločnosti, nasledované družstvami s malým rozdielom s priemernou výmerou 1 876 ha a najmenšiu priemernú výmeru mali samostatne hospodáriaci roľníci len 84 ha. Aj keď právnické osoby nemajú také dominantné postavenie v ich počte, aj tak hospodária až na 97 % celkovej obhospodarovanej pôdy v okrese.

Okres Žilina

V okrese Žilina v roku 2013 hospodáril na pôde celkovo 25 subjektov, pričom z uvedeného počtu bolo 64 % právnických osôb. Počet subjektov sa v priebehu rokov 2007 až 2013 výrazne nemenil, avšak v porovnaní s rokom 2007 došlo k 7,4 % poklesu.

Poľnohospodárske subjekty v okrese Žilina v roku 2013 hospodáril na celkovej výmere 15 134 ha. V porovnaní s rokom 2007 došlo k poklesu obhospodarovanej pôdy o 17,8 %. Priemerná veľkosť farmy v roku 2013 bola 605 ha, pričom v jednotlivých rokoch sa priemerná výmera výrazne nemenila. V porovnaní s rokom 2007 došlo k 11,3 % poklesu priemernej výmery. Najväčšiu priemernú výmeru v roku 2013 mali obchodné spoločnosti 917 ha, za nimi nasledovali družstvá s 896 ha a najmenšiu výmeru mali samostatne hospodáriaci roľníci s len 65 ha.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Žilina

The development of the organizational structures in the district Žilina **Tab. 6**

Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	6	10	11	27	1 069	1 116	77	682
2008	7	10	10	27	872	963	78	612
2009	6	10	13	29	1 008	963	111	590
2010	6	8	6	20	955	1 081	91	746
2011	6	8	7	21	914	1 066	83	695
2012	6	10	11	27	915	917	62	568
2013	6	10	9	25	896	917	65	605

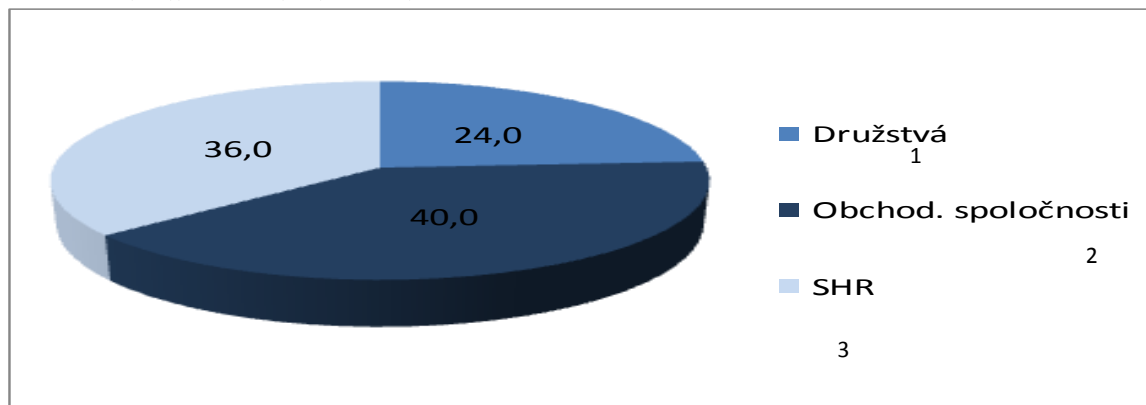
Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁸

1/ Year, 2/ Number of holdings, 3/ Average size of holding in hectares, 4/ Cooperatives, 5/ Commercial companies, 6/ Self-employed farmers, 7/ Total, 8/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Žilina v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Žilina in 2013

Graf 12

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Okres Banská Bystrica

V okrese Banská Bystrica v roku 2013 celkovo hospodáril na pôde 31 subjektov, pričom z tohto počtu 67,7 % percenta predstavovali právnické osoby, zvyšok pripadal na fyzické osoby. Počet fariem pri všetkých právnych formách podnikania mal v okrese narastajúci trend za obdobie rokov 2007 až 2013.

V roku 2013 v okrese Banská Bystrica hospodáрили poľnohospodárske subjekty na celkovej výmere 18 708 ha. Priemerná veľkosť farmy bola v roku 2013 na úrovni 603 ha. Najväčšiu priemernú veľkosť mali obchodné spoločnosti s 829 ha, nasledované družstvami so 741 ha a najmenšiu priemernú výmeru mali už tradične samostatne hospodáriaci roľníci s 245 ha.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Banská Bystrica

The development of the organizational structures in the district Banská Bystrica

Tab. 7

Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	6	3	3	12	824	945	459	763
2008	7	4	1	12	1 027	1 132	554	1 022
2009	8	4	5	17	1 224	1 071	333	926
2010	7	2	6	15	942	614	277	633
2011	10	8	12	30	989	564	179	552
2012	13	8	6	27	995	657	246	728
2013	13	8	10	31	741	829	245	603

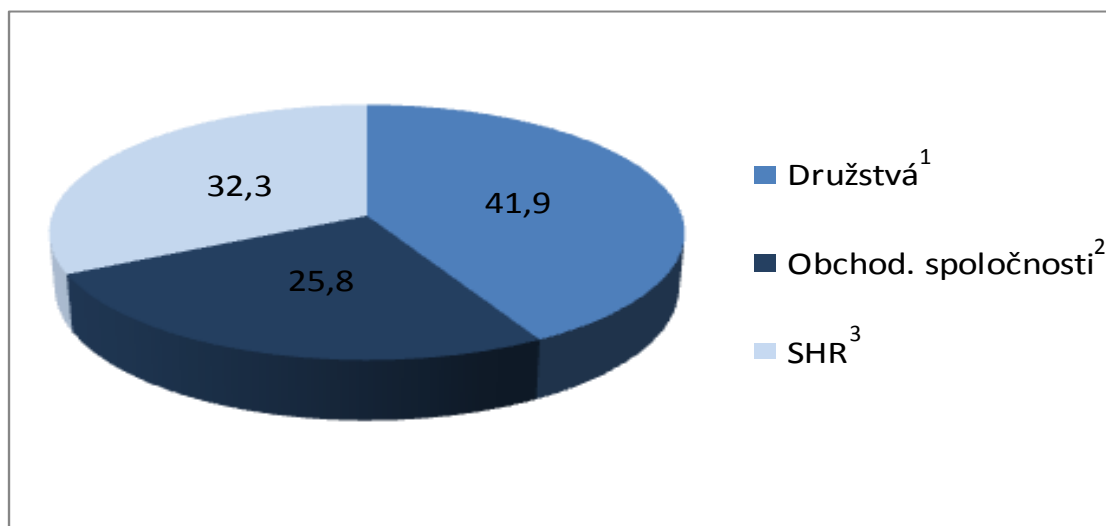
Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP

1/ Year, 2/ Number of holdings, 3/ Average size of holding in hectares, 4/ Cooperatives, 5/ Commercial companies, 6/ Self-employed farmers, 7/ Total, 8/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Banská Bystrica v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Banská Bystrica in 2013

Graf 13

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Okres Rimavská Sobota

V okrese Rimavská Sobota v roku 2013 hospodáril na pôde celkovo 100 subjektov. Dominantné postavenie mali právnické osoby s 55 % podielom, čo je zároveň aj počet subjektov právnických osôb v okrese. 45 subjektov boli samostatne hospodáriaci roľníci, čiže fyzické osoby. Vývoj počtu subjektov hospodáriacich na pôde je pomerne vyrovnaný s malým nárastom alebo poklesom v priebehu rokov 2007 až 2013. V porovnaní s rokom 2007 došlo k poklesu o zanedbateľných 2,9 %.

Poľnohospodárske subjekty v roku 2013 hospodáril na celkovej výmere 53 445 ha, čo je pokles v porovnaní s rokom 2007 o 20,2 % poľnohospodárskej pôdy. Priemerná výmera farmy v roku 2013 bola 534 ha, čo je oproti roku 2007 pokles o 17,8 %. Podľa právnych foriem podnikania mali najväčšiu priemernú výmeru v roku 2013 družstvá s 1 258 ha, nasledované obchodnými spoločnosťami s priemernou výmerou 785 ha a najmenšiu priemernú výmeru mali SHR so 155 ha. Najvýraznejší pokles priemernej výmery sme zaznamenali u obchodných spoločností, a to až o 31,5 %.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Rimavská Sobota

The development of the organizational structures in the district Rimavská Sobota

Tab. 8

Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	9	41	53	103	1 365	1 145	146	650
2008	8	37	49	94	1 490	1 093	142	631
2009	7	47	93	147	1 647	984	118	468
2010	8	39	60	107	1 388	1 038	149	566
2011	11	41	70	122	1 164	987	140	517
2012	9	45	59	113	1 236	885	149	528
2013	7	48	45	100	1 258	785	155	534

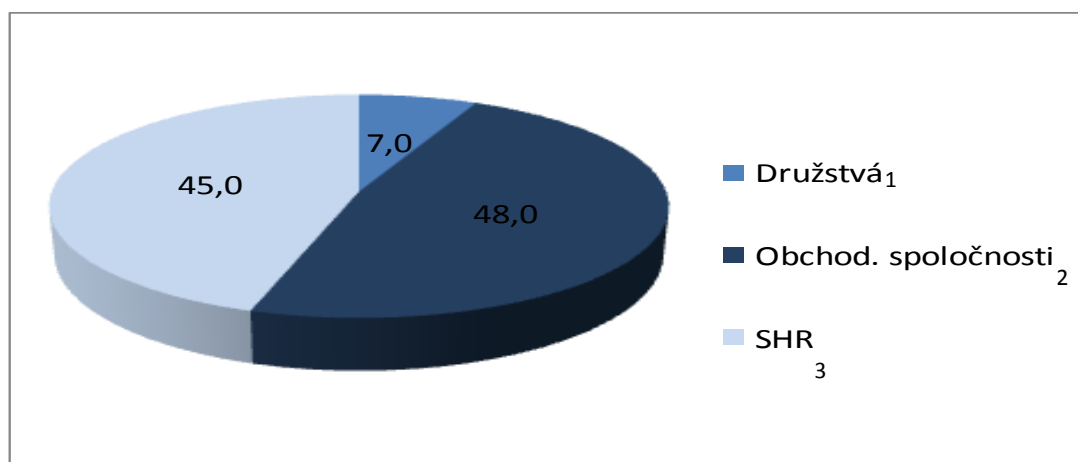
Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁸

1/ Year, 2/ Number of holdings, 3/ Average size of holding in hectares, 4/ Cooperatives, 5/ Commercial companies, 6/ Self-employed farmers, 7/ Total, 8/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Rimavská Sobota v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Rimavská Sobota in 2013

Graf 14

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Okres Prešov

V okrese Prešov v roku 2013 hospodáril na pôde celkovo 24 subjektov, čo je v porovnaní s rokom 2007 pokles o 17,2 %. 62,5 % subjektov tvorili právnické osoby, zvyšný podiel pripadal na fyzické osoby. Vývoj počtu jednotlivých subjektov bol v priebehu 7 rokov značne nevyrovnaný, kde nárast bol striedaný následným poklesom.

Poľnohospodárske subjekty v roku 2013 hospodáril na celkovej výmere 23 971 ha poľnohospodárskej pôdy. V porovnaní s rokom 2007 došlo k poklesu o 11 %. Na uvedenej obhospodarovanej výmere mali fyzické osoby len 7 % podiel. Priemerná výmera farmy v roku 2013 bola 999 ha. Najväčšiu priemernú výmeru 2 243 ha mali už tradične družstvá, za nimi nasledovali s priemernou výmerou 1 107 ha obchodné spoločnosti a najmenšiu priemernú výmeru 187 mali samostatne hospodáriaci roľníci.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Prešov

The development of the organizational structures in the district Prešov

Tab. 9

Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	6	7	16	29	2 462	1 319	184	929
2008	6	12	14	32	2 456	1 238	160	995
2009	6	11	20	37	2 451	1 253	183	869
2010	6	13	14	33	2 398	1 063	131	911
2011	5	12	12	29	2 259	994	220	892
2012	7	16	11	34	1 970	872	156	867
2013	5	10	9	24	2 243	1 107	187	999

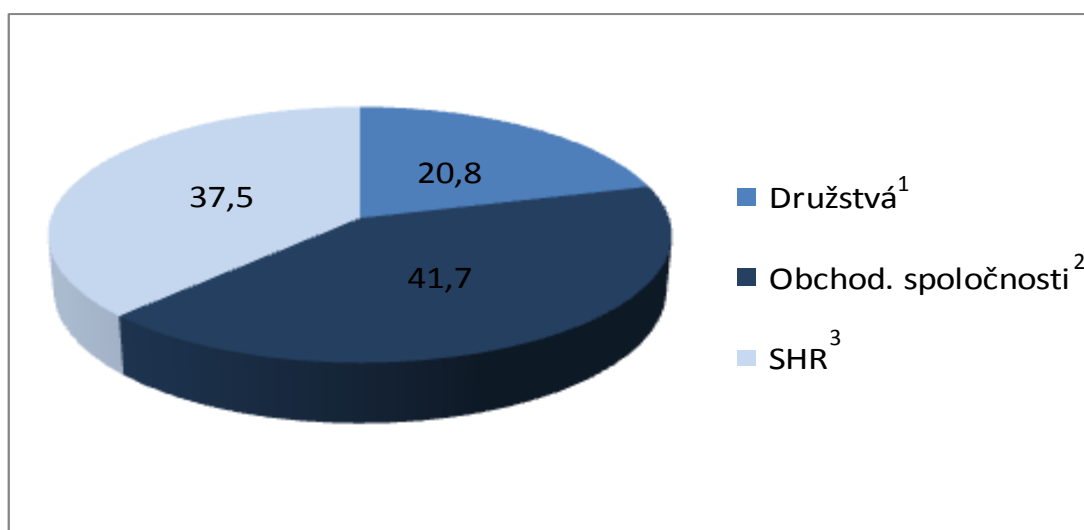
Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁸

1/ Year, 2/ Number of holdings, 3/ Average size of holding in hectares, 4/ Cooperatives, 5/ Commercial companies, 6/ Self-employed farmers, 7/ Total, 8/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Prešov v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Prešov in 2013

Graf 15

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP

1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Okres Svidník

V okrese Svidník v roku 2013 hospodáril na pôde celkovo 39 právnych subjektov. Z uvedeného počtu tvorilo 51,3 % právnických osôb, čo môžeme charakterizovať ako jeden z okresov ktorý ma rovnomerný podiel právnických aj fyzických osôb. Počet subjektov hospodáriacich na pôde mal kolísavý charakter, pričom v porovnaní s rokom 2007 došlo k ich nárastu o 5,4 %.

V roku 2013 hospodáрили subjekty v okrese Svidník na celkovej výmere 13 196 ha, čo je s pomedzi 12 hodnotených okresov najmenšia výmera. Tá je daná aj výraznou hornatosťou okresu. V porovnaní s rokom 2007 došlo len k malému poklesu obhospodarovanej výmery o 1,2 %. Z uvedenej výmery viac ako ¾ pripadali na právnické osoby. Priemerná výmera poľnohospodárskeho subjektu v roku 2013 bola 338 ha. Najväčšiu priemernú výmeru mali družstvá s 687 ha, nasledované obchodnými spoločnosťami s 448 ha a najmenej pripadalo na samostatne hospodáriacich roľníkov so 160 ha.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Svidník

The development of the organizational structures in the district Svidník

Tab. 10

Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	5	10	22	37	710	647	152	361
2008	5	8	20	33	710	752	153	383
2009	6	10	22	38	668	655	206	397
2010	5	10	22	37	624	655	207	384
2011	6	12	23	41	1 349	489	204	455
2012	6	22	19	47	667	319	231	328
2013	5	15	19	39	687	448	160	338

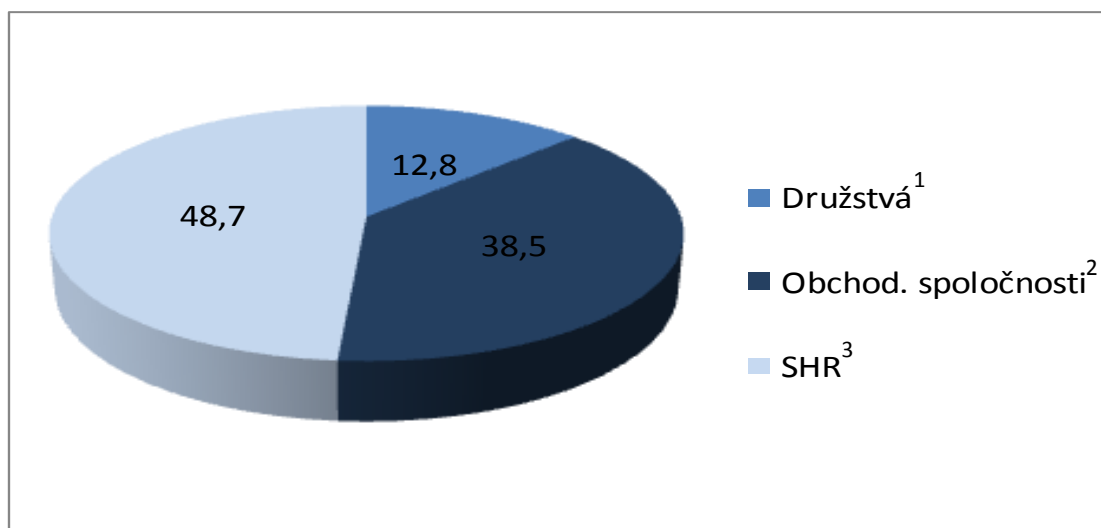
Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP

1/ Year, 2/ Number of holdings, 3/ Average size of holding in hectares, 4/ Cooperatives, 5/ Commercial companies, 6/ Self-employed farmers, 7/ Total, 8/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Svidník v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Svidník in 2013

Graf 16

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP

1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Okres Košice-okolie

V roku 2013 v okrese Košice-okolie hospodáril celkovo 63 subjektov, pričom z uvedeného počtu tvorilo 66,7 % právnických osôb. Vývoj počtu jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese bol premenlivý, keď počet družstiev a samostatne hospodáriacich roľníkov v porovnaní s rokom 2007 poklesol, iba v prípade obchodných spoločností došlo k nárastu.

V roku 2013 hospodáрили poľnohospodárske subjekty na celkovej výmere 45 192 ha, čo je v porovnaní s rokom 2007 pokles o 10,4 %. Vývoj obhospodarovanej výmery v jednotlivých rokoch mal kolísavý charakter. Priemerná výmera všetkých subjektov v okrese v roku 2013 bola 717 ha, pričom v porovnaní s rokom 2007 došlo k poklesu o 14,6 %. Najvyššiu priemernú výmeru 1 351 ha obhospodarovali družstvá, za nimi nasledovali obchodné spoločnosti s priemernou výmerou 902 ha a najmenšia priemerná výmera 155 ha pripadala na samostatne hospodáriacich roľníkov.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Košice-okolie

The development of the organizational structures in the district Košice-okolie

Tab. 11

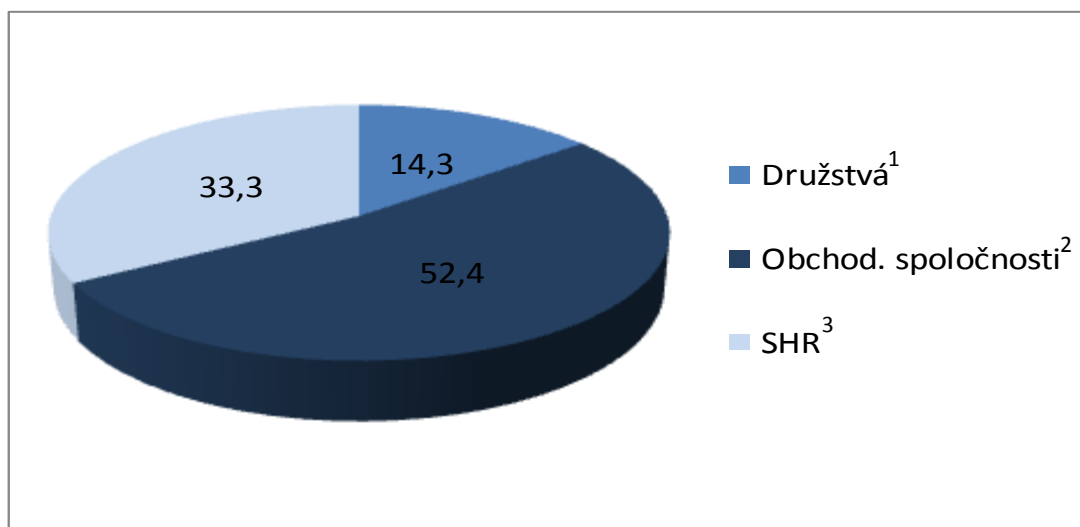
Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	11	23	26	60	1 418	1 395	106	840
2008	11	24	20	55	1 419	1 278	106	880
2009	13	31	24	68	1 285	1 048	89	755
2010	12	27	25	64	1 319	1 074	130	751
2011	12	29	18	59	1 313	1 115	123	852
2012	9	28	24	61	1 380	1 211	147	818
2013	9	33	21	63	1 351	902	155	717

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁸

1/ Year, 2/ Number of holdings, 3/ Average size of holding in hectares, 4/ Cooperatives, 5/ Commercial companies, 6/ Self-employed farmers, 7/ Total, 8/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Košice-okolie v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Košice-okolie in 2013 **Graf 17**

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁴

1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Okres Michalovce

V roku 2013 v okrese Michalovce hospodáril celkovo 60 poľnohospodárskych subjektov, pričom právnické osoby mali väčšinový 60 % podiel na celkovom počte subjektov. V porovnaní s rokom 2007 sme zaznamenali pokles družstiev o 25 %. Počet obchodných spoločností a samostatne hospodáriacich roľníkov v porovnaní s rokom 2007 narástol o 10 subjektov pri každej právnej forme.

Poľnohospodárske podniky v okrese Michalovce v roku 2013 obhospodarovali spolu 46 180 ha, pričom až 89,1 % z uvedenej výmery obhospodarovali právnické osoby. V porovnaní s rokom 2007 došlo k poklesu celkovej obhospodarovanej výmery o 1,7 % poľnohospodárskej pôdy. Priemerná veľkosť podniku v roku 2013 bola 770 ha, čo je pokles v porovnaní s rokom 2007 o 27,9 %. Najväčšiu priemernú výmeru podľa právnych foriem podnikania mali v roku 2013 družstvá s 1 776 ha, nasledované obchodnými spoločnosťami s výrazným rozdielom s 826 ha a samostatne hospodáriacimi roľníkmi s 210 ha.

Vývoj organizačnej štruktúry v okrese Michalovce

The development of the organizational structures in the district Michalovce

Tab. 12

Rok ¹	Počet podnikov ²				Priemerná veľkosť podniku v ha ³			
	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷	PD ⁴	OS ⁵	SHR ⁶	Spolu ⁷
2007	16	14	14	44	1 720	1 144	245	1 067
2008	16	15	14	45	1 703	1 126	142	1 025
2009	16	23	36	75	1 710	920	136	712
2010	13	15	10	38	1 747	1 137	112	1 076
2011	13	23	21	57	1 880	854	163	833
2012	13	22	21	56	1 873	826	203	835
2013	12	24	24	60	1 776	826	210	770

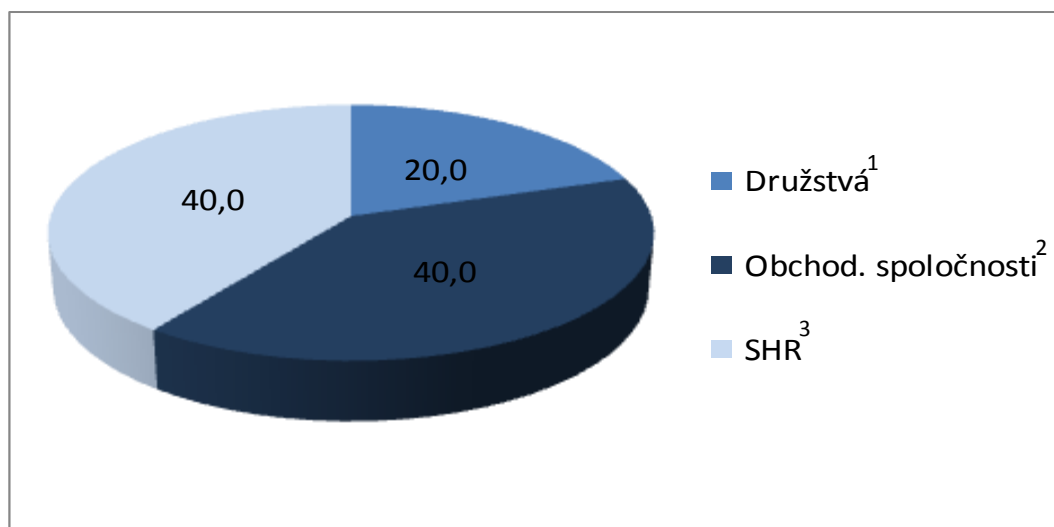
Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP⁸

1/ Year, 2/ Number of holdings, 3/ Average size of holding in hectares, 4/ Cooperatives, 5/ Commercial companies, 6/ Self-employed farmers, 7/ Total, 8/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Podiel jednotlivých právnych foriem podnikania v okrese Michalovce v roku 2013

The share of different legal forms of business in the district Michalovce in 2013

Graf 18

Prameň. CD MPRV SR, Informačné listy, NPPC-VÚEPP

1/ Cooperatives, 2/ Commercial companies, 3/ Self-employed farmers, 4/ Source: Information database of the MARD SR, NAFC-RIAFE

Záver

Vývoj počtu poľnohospodárskych podnikov v rokoch 2007 až 2013 mal pomerne stabilný charakter. Výnimkou bol rok 2009, kedy vzrástol počet obchodných spoločností a samostatne hospodáriacich roľníkov. Celkový trend u samostatne hospodáriacich roľníkov je mierne klesajúci, zatiaľ čo pri obchodných spoločnostiach sme zaznamenali mierne rastúci trend. Počty družstiev až na malé odchýlky v jednotlivých rokoch boli ustálené. Podiel počtu právnických osôb za obdobie rokov 2007 až 2013 sa pohybuje na úrovni 57 %, zvyšok pripadá na fyzické osoby.

Pri obhospodarovanej výmere za roky 2007 až 2013 je možné vidieť stabilný vývoj, kde najväčšie výmery obhospodarujú obchodné spoločnosti, s miernym odstupom nasledované družstvami a najmenšiu výmeru obhospodarovali samostatne hospodáriaci roľníci.

Aj keď je počet fyzických osôb na celkovom počte podnikov viac ako 38 %, výmera ktorú fyzické osoby obhospodarujú je len necelých 9 %, čo v absolútnych hodnotách znamená, že priemerná veľkosť farmy fyzickej osoby je 158,2 ha.

V sledovaných okresoch bol pomerne stabilný počet poľnohospodárskych družstiev s tendenciou mierneho poklesu, okrem okresu Banská Bystrica, kde sa počet družstiev zdvojnásobil v porovnaní rokov 2007-2013. U obchodných spoločností došlo k medziročnému nárastu ich počtu okrem okresu Trnava. Najvýraznejší nárast počtu obchodných spoločností bol zaznamenaný v okresoch Košice a Michalovce. Počet samostatne hospodáriacich roľníkov mal všeobecne klesajúci trend, okrem okresov Nitra a Topoľčany, kde ich počet zostal na rovnakej úrovni a okresu Banská Bystrica, kde ich počet stúpol viac ako trojnásobne.

Literatúra

- [1] BUDAY, Š.- GRAUSOVÁ, G. - RYBÁR, V. - BUDAY, M. 2014. Rozvoj trhu s pôdou a analýza vývoja trhu nájmu s poľnohospodárskou pôdou vo vzťahu k zmenám podnikateľskej štruktúry. Výskumná správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2014. 158 s.
- [2] BUCHTA, S. 2012. Čo ukázal cenzus fariem 2010 v oblasti podnikateľskej štruktúry a pracovných síl. In: Ekonomika poľnohospodárstva. Bratislava: Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, 2012. Ročník XII. č. 1/2012. s. 127-133. ISSN 1338-6336.
- [3] CHRASTINOVÁ, Z. - STANKOVÁ, M. - BELEŠOVÁ, S. 2013. Malé farmy a rodinné farmy na Slovensku a v krajinách EÚ. In: Ekonomika poľnohospodárstva. Bratislava: Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, 2013. Ročník XIII. č. 4/2013. s. 53-68. ISSN 1338-6336.
- [4] LAZÍKOVÁ, J. - BANDLEROVÁ, A.: Družstvo ako forma podnikania v poľnohospodárstve v podmienkach Slovenska. In: Podnikanie na poľnohospodárskej pôde vo väzbe na rozvoj vidieka. Nitra: SPU, 2007. s.127-141. ISBN 978-80-8069-872-0
- [5] Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve SR za rok 2012 (Zelená správa). 2013. Bratislava: Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

Došlo 26. 5. 2015

Kontaktná adresa

doc. Ing. Štefan BUDAY, PhD.

Ing. Tatiana ČIČOVÁ, PhD.

Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum - Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Trenčianska 55, 824 80 Bratislava, SR

tel. +421 (0)2 58243 339 e-mail stefan.buday@vuepp.sk

tel. +421 (0)2 58243 300 e-mail tatiana.cicova@vuepp.sk
